

Heiligheid en gemeenschap

Sinds een paar maanden ben ik ZZP'er, of chiquer gezegd: zelfstandig ondernemer. Dat is spannend, het is soms heel leuk en soms ook niet. En het is leerzaam. Ik leer bijvoorbeeld over mezelf, hoezeer ik gemeenschap nodig heb.

Vandaar dat ik bezig ben met de vraag wat gemeenschap nu eigenlijk is, hoe je het vormt. Wat het nu is dat we zoeken in een gemeenschap, wat maakt dat mensen zich op hun gemak voelen.

Ik merk het als ik een café binnenstap waar ik die ochtend zal werken. Een situatie waar ik als introvert mens van houd: ik ga in een hoekje zitten en heb verder van niemand iets nodig, behalve een koffie af en toe. Niemand ook die me stoort of mijn denkproces onderbreekt.

Misschien hebben we dat af en toe nodig: iemand die hier en daar ons denkproces onderbreekt.

Ik heb dat nodig: plekken waar ik welkom ben, op een vanzelfsprekende manier, zonder dat ik hoeft uit te leggen wie ik ben of namens wie ik spreek. Ik zeg ik, en ik vermoed ieder mens. Een plek om op adem te komen, een plek waar al iets is, iets dat groter is dan ik.

En dit zette me ook aan het denken: Ik had een makelaar op bezoek die me gaat helpen mijn huis te verkopen. De makelaar maakte een rondje door mijn huis. Ik met pen en papier erachteraan, om op te schrijven wat er allemaal veranderd en verwijderd moest: de muur met het donkerrode behang met gouddraad, mijn cactus, het beeld van Jezus, foto's, alles wat niet wit of beige is. 'Noteer je dat?' vroeg de makelaar, als ik bij de aanwijzing over een 'witte fluffy handdoek' er het mijne van dacht.

Het idee van de makelaar klopt vast: in een huis met een neutrale uitstraling, ontdaan van al het persoonlijke, hebben mensen het gevoel dat zij hier kunnen wonen. In plaats van dat hier al iemand woont, die houdt van Marokkaanse poefen en boeken overal.

En ook al is dat misschien waar bij het verkopen van huizen, ik denk toch dat het tegelijk een misvatting is. Tenminste, als ik op Funda foto's zie van zo'n inwisselbaar beige-met-wit huis, zelfde houten vloer, zelfde bank, denk ik: ja maar, wie woont daar dan? En hoe zou ik kunnen wonen in zo'n huis zonder ziel?

Wat ik wil zeggen: je thuisvoelen doe je niet om een plek die 'neutraal' is – en sowieso is neutraal een schimmige term, net als 'gewoon'. Een mens kan zich thuisvoelen op een plek waar anderen ook de ruimte nemen om zichzelf te zijn, vrij, onbekommerd, zonder oordeel. Dat nodigt namelijk uit hetzelfde te doen.

Een gemeenschap is een plek waar al iets is, zodat jij ook kunt zijn. Niet als los individu, maar in verbinding. Een gemeenschap ontstaat waar mensen beseffen dat we aan elkaar gegeven zijn en elkaar iets te geven hebben. Ja, dat betekent ook dat we met elkaar opgescheept zitten.

Op onszelf zijn we nog niet zoveel, we worden pas door elkaar.

In de gemeenschap in Exodus is er die tabernakel, of ontmoetingstent, in het midden van de gemeenschap. Het is een midden waar zelfs Mozes niet naar binnen mag zodra God daar is. God is een wolk in de tekst, die soms verpoost in de tabernakel en soms dat heilige midden vult. Een midden dus dat niemand kan opeisen. Een heilig midden dat niet rotsvast staat, maar mobiel is.

Dat is een heel ander idee van gemeenschap dan dat wat nu populair begint te worden. Nederlanders voelen zich onzeker en ook bedreigd in hun Nederlanderschap. En het is niet helder wat dat eigenlijk is, een Nederlander. Het lijkt een oplossing om dan helder te definiëren wat onze identiteit is. Zodat mensen weten waar ze aan toe zijn en ze zich thuis kunnen voelen. Dit zijn wij en als je bij ons wilt horen, moet je ook zo worden. Als je mee wilt doen, moet je je daaraan conformeren. En dan nog doen we er alles aan om die aspirant-leden buiten de deur te houden, zie het schokkende nieuws over het vluchtelingenverdrag. Zij zijn in de eerste plaats een bedreiging.

Gelovige mensen weten denk ik dat het anders zit. Wie gelovig is, weet dat identiteit, van jou en van ons, voorlopig is.

Geloven is een doorgaande oefening in serieuze twijfel, of zoals Désanne van Brederode zegt: in wankelmoed. De moed dus om niet rotsvast te staan, maar de boel op te pakken en weer verder te gaan.

Kamel Essabane zei: 'Als je alle beelden van God los laat, blijft alleen God over'. Zoals dat draagbare heiligdom. Wie wij zijn is niet zonder grond of schimmig. Er is wel iets is waarom wij samenkomen. Letterlijk: het is draagbaar midden. Maar dat midden wordt telkens weer ontmanteld, ingepakt en verder gedragen.

Gelovig zijn is niet dat je een voorgegeven identiteit binnenstapt. Het is niet zo dat je stukjes van jezelf afknijpt om jezelf passend te maken voor de gemeenschap. Eerder is dat je je kunt loslaten wat je belemmert. Geeft en ontvangt en zo transformeert.

Zoals we zeggen tegen een kind dat gedoopt wordt: je bent welkom, we zijn nieuwsgierig naar je.

We heten je welkom in een beweeglijke gemeenschap, en gemeenschap dus die kan wankelen. Wie of wat jij bent in die gemeenschap ligt niet vast, je bent onderdeel van een groter, organisch, levend geheel, dat verandert omdat jij eraan bijdraagt en dat jou verandert als je eraan deelneemt.

Gemeenschap is niet het terrein dat is gewonnen op diversiteit, verschillen die overwonnen zijn. Eerder bestaat het bij de gratie van de beweging die ontstaat dankzij onze gedeelde menselijkheid en hoe verschillend onze ervaringen, lichamen, perspectieven, verlangens zijn.

Je hoeft het niet eens te zijn, geen vrienden te zijn of te worden, niet hetzelfde te zijn. Je hebt elkaar wel iets te zeggen en je bent ergens op aan te spreken – op idealen, op praktijken. In het geval van Nederland: op een vluchtelingenverdrag, zou je hopen. Want dat zei iets over de gemeenschap die we na WO II voor ogen hadden.

Datgene waarop we aan te spreken zijn, hebben we niet in handen. Het beweegt voor ons uit. Het is de heiligheid die zich voor kan doen als wij hier samen zijn – maar ook niet en zonder dat wij het kunnen afdwingen.

Gek genoeg is een levende gemeenschap een gemeenschap die het aandurft zichzelf steeds weer bij de lurven te grijpen, de tabernakel op te nemen en verder te trekken, omdat God voor ons uit gaat.

Een levengevende gemeenschap is vol betekenis zonder dwingend te zijn. Tenslotte kun je betekenis vinden en geven, niet opleggen.

Het is in deze serie al eerder gezegd: het heilige is niet waar alles goed is, glad en in orde. Dat geldt ook voor heiligheid in gemeenschap. Het heilige ontstaat waar alles er mag zijn en iedereen er mag zijn. We zijn aan elkaar gegeven, om elkaar te bevestigen, dat het goed is, dat we een thuis hebben, en om elkaar liefdevol te onderbreken, een vraag te stellen, in beweging te houden.

Heilig wie durven te zoeken, loslaten en vinden

Heilig zijn de onruststokers, degenen die lastige vragen stellen

Heilig wie ware woorden spreken - ook als niemand daar op zit te wachten

Heilig wie boos worden met een warm hart

Heilig mensen op de vlucht die een veilig heenkomen zoeken

Het heilige is waar we geraakt worden, boos worden, huilen, sprakeloos zijn, dansen, liefhebben, tot leven komen, gemeenschap zijn.

Janneke Stegeman.

gelezen: Exodus 40, 34-38